

เทศกาลปีใหม่

ร้านค้าที่ขาย แอลกอฮอล์ ต้องร่วมรับผิดชอบผลกระทบจาก

ดร.นพ.มุขัมหมัดฟาห์มี ตาละ นักวิชาการ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

อีกไม่กี่วันข้างหน้า นอกจากพี่น้องชาวไทยจะเริ่มนับถอยหลังสู่ช่วงวันหยุดยาวของเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ อันเป็นเทศกาลที่คนไทยหลายล้านคนได้ใช้วันหยุดร่วมกันกับครอบครัวแล้ว ยังเป็นเทศกาลที่คร่ำชีวิตคนพร้อมๆ กันได้หลายร้อยคนและทำให้เกิดความพิการอีกหลายพันคนในรอบแค่เจ็ดวัน และเกือบทั้งหมดของความเสียหายดังกล่าวนี้มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ซึ่งมีแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ตัวเลขความรุนแรงไม่เคยลดลงเลยในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ผมคงไม่ต้องเริ่มต้นด้วยตัวเลขข้อเท็จจริงที่มีอยู่มากมาย ว่าแอลกอฮอล์ได้สร้างผลกระทบในทางลบต่อสังคมอย่างไรบ้าง นอกเหนือจากการเป็นสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุบนท้องถนน การเป็นสินค้าพิเศษที่ทำให้ผู้เสพสุมเสียระดับสติสัมปชัญญะ และอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบจากการดื่มมากมายนั้น หากสังคมอนุญาตให้การเสพแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติแล้ว ใครเล่าจะเป็นผู้รับผิดชอบผลกระทบในทางลบจากฤทธิ์นำมานี้

ในแคมเปญโฆษณาของผู้ผลิตแอลกอฮอล์ เรามักจะได้ยินคำคำหนึ่งว่า **"ดื่มอย่างรับผิดชอบ"** ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงตัวคือ **"ผู้ดื่ม"** เท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ ในขณะที่ผู้ขาย ผู้ผลิต หรือ เจ้าภาพงานสังสรรค์ที่มีการดื่ม อยู่เนื่องจาก **"ความรับผิดชอบ"** ในสโลแกนดังกล่าว ความคิดดังกล่าว หากจะกล่าวว่าเป็นเรื่องเห็นแก่ตัวของผู้ผลิตและผู้ขาย ที่กอบโกยกำไรจากการขายสินค้า แม้จะจ่ายภาษีให้รัฐบาล แต่ก็ปล่อยให้ผู้ดื่มและรัฐบาลต้องมารับผิดชอบผลกระทบในทางลบจากการดื่มแอลกอฮอล์ ยกตัวอย่างเช่น หากมีอุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับ ผู้ที่รับผิดชอบคือผู้ดื่มที่ต้องไปจ่ายชดเชยความเสียหายทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินของคู่กรณี หรือ รัฐบาลกลายเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ ผ่านการใช้บริการสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทั้งที่ความจริงแล้ว กว่าคนที่จะดื่มแอลกอฮอล์ได้นั้น กระบวนการทั้งหมดไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากมีผู้ดื่มอย่างเดียว แอลกอฮอล์ต้องมีผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่าย มีผู้ที่ได้ประโยชน์จากกระบวนการซื้อขายมันมากมายระหว่างทาง คนเหล่านี้ร่ำรวยมหาศาลจากสินค้าอันตราย แต่ไม่เคยต้องมารับผิดชอบใดๆ กับอันตรายจากสินค้าที่พวกเขาขายเลย

ในบางประเทศของทวีปยุโรป หรือ อเมริกา จึงได้จัดทำกฎหมายชุดหนึ่งซึ่งเรียกว่า Dram shop liability หรือ Social liability ขึ้นมา เพื่อให้มีคนรับผิดชอบความเสียหายจากแอลกอฮอล์มากกว่าผู้ดื่มเพียงคนเดียว Dram shop liability คือกฎหมายที่กำหนดว่า หากผู้ดื่มแอลกอฮอล์ ได้สร้างความเสียหาย หรือมีแนวโน้มจะสร้างความเสียหาย หรือ มีอาการมึนเมาจนขาดสติ ผู้บังคับใช้กฎหมายจะดำเนินการตามหาร้านค้าที่ขายแอลกอฮอล์ให้กับผู้ดื่มรายนั้นทันที เพื่อให้มาร่วมรับผิดชอบความเสียหาย หรือ เรียกมาปรับในกรณีนี้ที่เห็นว่าเมามายขาดสติแล้วยังขายแอลกอฮอล์ให้ลูกค้าอยู่ ส่วน Social liability นั้นครอบคลุมไปยังส่วนของการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ งานสังคมทั้งหลายที่มีการเลี้ยงแอลกอฮอล์ในงาน หากงานไหนเจ้าภาพเลี้ยงดีเกินไป จนมีคนเมามายขาดสติไปทำให้เกิดความเสียหายภายนอก เจ้าภาพงานนั้นๆ ก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย กฎหมายเรื่องนี้ไม่ใช่กฎหมายใหม่ หรือ กฎหมายเก่าที่ไม่มีใครบังคับใช้ เอาแค่เฉพาะในบท

Dram shop liability ➔

มีการบังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกามากถึง 38 รัฐ ส่วน Social liability นั้นมีข้อถกเถียงมากกว่า Dram shop ว่าควรนำไปใช้หรือไม่ เนื่องจากเจ้าภาพงานเลี้ยงมีผลประโยชน์โดยตรงจากการให้ดื่มแอลกอฮอล์ไม่ชัดเจนเท่าผู้ชาย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในประเทศที่เจริญแล้ว เขาวางกฎหมายที่ป้องกันเหตุร้ายที่ไม่คาดคิดตั้งแต่ต้นลม แม้ว่าจะอนุญาตให้ขายแอลกอฮอล์ได้ แต่ข้อจำกัด และข้อบังคับเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ดื่มและผู้ไม่ดื่มนั้นเขาทำกันค่อนข้างรัดกุม (อย่างไรก็ตาม ประเทศเหล่านี้ก็ยังมีตัวเลขความเสียหายจากแอลกอฮอล์อยู่ดี)

ในประเทศไทยเอง เรามีกฎหมายที่น่าจะเข้าข่าย Dram shop liability นี้บรรจุใน พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยระบุไว้ในมาตราที่ 40 ว่า ห้ามขายสุราให้คนเมาที่ครองสติไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ แม้ว่ากฎหมายมาตรานี้จะมีโทษปรับเฉพาะร้านที่ขายสุราให้คนที่เมาจนครองสติไม่ได้ ไม่ได้รวมไปถึงให้ร้านที่ขายมาร่วมชดใช้ความเสียหายทางแพ่งต่อคู่กรณีของคนเมาที่ไปก่อความเสียหายต่างๆ เช่นที่ปฏิบัติในต่างประเทศ แต่เป็นเรื่องน่าเหลือเชื่อมากกว่าตลอด 10 ปีที่มีการประกาศ พ.ร.บ. ฉบับนี้มา ไม่เคยมีการลงโทษ หรือ มีการแจ้งโทษในมาตรานี้เลย ในขณะที่มาตราอื่นๆ เช่น ห้ามขายในบริเวณวัด, ห้ามโฆษณาจูงใจผู้ซื้อ, ห้ามจัดชิงรางวัลส่งเสริมการขาย, ห้ามขายให้เยาวชนที่อายุไม่ถึง 20 ปี, ห้ามขายนอกเวลาที่กฎหมายกำหนด (เวลาให้ขายได้ 11.00-14.00 น. และ 17.00-24.00 น.) มีการบังคับใช้ให้เห็นกันอย่างชินตา

ไม่แน่ใจว่าเป็นความบกพร่องของประชาชนที่ไม่เคยเรียกร้องให้มีการบังคับใช้กฎหมายเรื่องนี้ หรือ เป็นข้อบกพร่องของผู้ควบคุมกฎหมาย หรือ เป็นเพราะประเทศไทยเราไม่เคยมีการขายสุราให้คนเมาที่ครองสติไม่ได้จริงๆ เลย หรือ เพราะอะไรกันแน่ที่ทำให้กฎหมายฉบับนี้เข้าไปถึงสองข้าง เดินหน้าไม่ได้ นี่เป็นความขาดทุนทางกฎหมาย ที่เรามีกฎหมายน้ำดี มีกฎหมายที่สากลโลกบังคับใช้เป็นเรื่องปกติ แต่เรามีของดีแล้วไม่ยอมใช้ เป็นเรื่องที่น่าเสียดายยิ่งนัก

เป็นไปได้ไหมว่า ในช่วงเทศกาลปีใหม่ที่กำลังจะถึงนี้ ภาคประชาชนที่ไม่อยากเห็นความเสียหายของสุราเกิดขึ้นในสังคมมากกว่านี้ ลองช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้กฎหมายมาตรานี้เกิดการใช้งานจริง เป็นไปได้ไหมว่าเทศกาลปีใหม่ที่กำลังจะถึงนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จะมาบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้กันจริงจัง นอกจากความเข้มงวดกวาดขันเรื่องเมาไม่ขับ ซึ่งเราทำงานกันมาหลายสิบปีแล้ว แต่ไม่สามารถลดความรุนแรงของอุบัติเหตุทางจราจรได้สักเท่าไร ซึ่งความจริงแล้วมาตรการควบคุมเรื่องเมาไม่ขับเป็นมาตรการที่ดีมากแล้ว แต่เราจำเป็นต้องตัดไฟให้เข้าใกล้ต้นลมมากกว่านี้ นั่นคือต้องกวาดขันให้ร้านค้าที่จำหน่ายสุรา ร่วมกันรับผิดชอบผู้ดื่มด้วย งานวิจัยจากต่างประเทศล้วนยืนยันว่า หากให้ผู้ขายมาร่วมรับผิดชอบคนดื่มสุราด้วย จะลดผลกระทบทางลบจากการดื่มได้อย่างมีนัยสำคัญ เราหวังว่าสิ่งนี้จะเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ก่อนหน้านั้น เราต้องบังคับใช้มาตรา 40 ที่ว่านี้ให้จริงจังเสียก่อน หากเราเห็นว่าผลมันดีจริง เราลดความสูญเสียได้จริง กฎหมายมาตรานี้ จึงจะคุ้มค่าแก่การร่างขึ้นมา และ หวังว่าอนาคตจะมีการพัฒนาให้โทษปรับของร้านค้าที่เมาจนครองสติไม่ได้ การร่วมรับผิดชอบทางแพ่งต่อความสูญเสียที่ผู้ซื้อสุราจากร้านค้านั้นไปสร้างขึ้นมามีด้วย

ทางหนึ่งที่เราจะช่วยให้มีคนได้ใช้กฎหมายนี้มากขึ้น คือ การบอกต่อว่ากฎหมายนี้มีอยู่ และเน้นย้ำส่งเสริมให้ผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งหลายเริ่มเอาจริงจังเอาจังกับการบังคับใช้กฎหมาย สังคมจะน่าอยู่ประชาชนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อทั้งคนดื่ม คนไม่ดื่ม คนผลิต คนขาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย และทุกคนครับ

